

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1947

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΔΑΚΗ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

Κύριε Ἀκαδημαϊκὲ Γεώργιε Μαριδάκη,

Ἀγαπητὲ Συναδέλφε,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν χαίρει ὑποδεχομένη ἐπισήμως Ὑμᾶς σήμερον, μετὰ μακρὰν ἀναμονήν, εἰς τὰ τακτικά αὐτῆς μέλη.

Ἐὰν αἱ διατυπώσεις τῆς ἐκλογῆς ἄλλων Ἀκαδημαϊκῶν συνετελοῦντο καὶ συνετελοῦνται ἐν βραχεῖ σχετικῶς χρονικῶ διαστήματι, αἱ διατυπώσεις ὅμως αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς ἰδικῆς σας ἐκλογῆς διήρκεσαν ὑπὲρ τὸ ἔτος.

Ἡ ἐκλογή σας ἐγένετο κατὰ τὴν 307^ην συνεδρίαν τῆς ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας τῆ 7 Μαρτίου 1940, ἣ δὲ ἐπικύρωσις τῆς ἐκλογῆς σας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἔγινε, μετὰ 14 ὅλους μῆνας, ἐν τῷ Διατάγματι τῆς 3^{ης} Ἰουνίου 1941. Ὡς βλέπει τις ἐκ τῶν χρονολογιῶν τούτων πρόκειται περὶ πολιτικῶς ἀνωμάτων καὶ ἐθνικῶς δυσχειμέρων χρόνων τῆς ἡμετέρας Πατρίδος, καὶ ὡς θελήσωμεν, συγγνωμονικῶς κρίνοντες τὰ πράγματα εἰς τοῦτο καὶ μόνον νὰ ἀποδώσωμεν καὶ τὴν βραδύτητα ταύτην, καὶ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐπισήμου ὑποδοχῆς σας. Διότι δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ ἢ βραδύτης τῆς κυρώσεως τῆς ἐκλογῆς σας εἰς ἄλλο τι οὐσιαστικώτερον πρᾶγμα ἢ εἰς οὐσιώδη αἰτίαν, ἀφοῦ ἡ Ἀκαδημία ἴσταται καὶ ἐστάθη, καθ' ὅσον εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν, εἰς τὸ ὕψος τῆς περιοπῆς, τὴν ὁποίαν πρέπει τὸ ἀνώτατον τοῦτο Ἰδρυμα τοῦ Ἑθνους νὰ ἔχῃ, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἄλλα, καὶ πρὸ παντὸς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐκλογῆς κατὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἐδρῶν παρέμεινε καὶ παραμένει πάντοτε τὸ αὐτό: ἡ ἐξέχουσα ἐπι-

στημονική ἀξία καὶ ἡ ἀριότης τοῦ ἠθους καὶ τοῦ χαρακτήρος. Πάντα ταῦτα συνέπεσαν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον Ὑμῶν, διὰ τὴν ἐκλογήν σας ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ. Τὰ κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς Ὑμῶν ἐνασχολήσεις καὶ μελέτας θὰ ἐξαρθῶσιν ἐκτενέστερον ὑπὸ τοῦ ἐντεταλμένου εἰδικοῦ Συναδέλφου, ὅστις θὰ ἐκθέσῃ τὰ κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν Ὑμῶν δρᾶσιν, δεῖγμα δὲ τούτων θὰ παράσχητε καὶ Ὑμεῖς ἐν τῇ σημερινῇ ὁμιλίᾳ σας.

Εἰς ἐμὲ τὸν φιλόλογον ἰδιαίτερον ἐκ τῶν ἔργων σας ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἡ μικρὰ μὲν ἀλλὰ εὐχυμος μελέτη περὶ τοῦ Αἰγινητικοῦ λόγου τοῦ Ἰσοκράτους. Εἶναι αὕτη ἀξιόλογος συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἡ διεκδίκησις ἐκεῖ τῆς κληρονομίας τοῦ Θρασυλόχου ὑπὸ γυναικὸς ἀξιοῦσης ἑαυτὴν θυγατέρα τοῦ Θρασύλλου, γεννᾷ ὡς ἐκ τῶν πολλῶν μετοικήσεων τοῦ Θρασυλόχου καὶ τοῦ χρόνου τῆς διαθήκης του ζήτημα ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου μεταξὺ ὠρισμένων ἑλληνικῶν πόλεων. Ὁ ρήτωρ Ἰσοκράτης, ὢν συνήγορος τοῦ ἐναγομένου, τοῦ λέγοντος καὶ τὸν λόγον, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, εἴτε κριθῆ κατὰ τὸ δίκαιον τῶν Αἰγινητῶν εἴτε κατὰ τὸ δίκαιον τῶν Σιφνίων, ἡ διαθήκη εἶναι ἔγκυρος.

Ἀλλὰ ἡ πρωτότυπος αὕτη μελέτη ἀποσκοπεῖ νὰ βοηθήσῃ τὴν λύσιν καὶ ἐνὸς γενικωτέρου καὶ σπονδαίου ζητήματος. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, παρὰ τὰς πολιτικὰς διαφορὰς καὶ διαμάχας μεταξὺ των, ἐθεώρουν οὐδὲν ἦτιον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐνιαῖον, καὶ κατὰ ταῦτα ἐνιαῖον καὶ τὸ ἑλληνικὸν δίκαιον, παρὰ τὴν αὐθιπαρξίαν τῶν κατὰ πόλεις δικαίων. Τοῦτο ἄλλως τε, ὡς καὶ σεῖς παρατηρεῖτε, ἐπικυροῦται ἐν τινι βαθμῷ καὶ ὑπὸ τῶν λόγων τῶν Κορινθίων ἐν Ἀθήναις ἀντικρουόντων τοὺς Κερκυραίους, εἰς τὴν θαυμασίαν δημογορίαν παρὰ Θουκυδίδη, καὶ ζητούντων νὰ τύχωσι τῆς Ἀθηναϊκῆς βοηθείας. Ἐκεῖ οἱ Κορινθιοὶ τὰς σχετικὰς ἀξιώσεις τῶν ἀποκαλοῦσιν «ικανὰς κατὰ τοὺς Ἑλλήνων νόμους», γενικῶς λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὴν διατριβὴν σας αὐτὴν ὁμολογεῖτε ὅτι τὴν ἰδέαν περὶ ἐφαρμογῆς νόμων ἀλλοτρίας πόλεως, θὰ προεκάλεσεν εἰς τὸν Ἰσοκράτη καὶ ἡ ἀρχή, ὅτι ὁ δικαστὴς δὲν εἶναι ἀπλοῦς ἐφαρμοστὴς τῶν νόμων ἀλλὰ καὶ διαμορφωτὴς νέου δικαίου διὰ τὸ μέλλον. Ὁρθῶς λοιπὸν λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Τοπικοῖς του (106^β 30) ὅτι «τὸ δίκαιον πλεοναχῶς ρηθήσεται». Τοῦτο καὶ ἐδῶ δυνάμεθα νὰ τὸ ἐφαρμόσωμεν.

Θὰ ἠυχόμεθα τὴν συνέχισιν τῶν μελετῶν σας καὶ κατὰ τὴν φιλολογικὴν ταύτην κατεύθυνσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν. Θὰ ἦτο ἀξιόλογος συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἱστορίαν.

Ἀγαπητὲ Συναδέλφε,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν προσαγορεύει Ὑμᾶς σήμερον ἐπισήμως καὶ συγχαίρει

διὰ τὴν ἐκλογὴν Ὑμῶν ὡς τακτικοῦ αὐτῆς μέλους, εἰς τὴν ἐκλογὴν δὲ ταύτην πολλὰς καὶ χρηστὰς στηρίζει ἐλπίδας.

Ἐξ ὀνόματος δὲ τῆς Ἀκαδημίας ἔχω τὴν χαρὰν νὰ Σᾶς ἐγχειρίσω τὸ ἐπίσημον ἔγγραφο τῆς ἐκλογῆς σας, καὶ νὰ σᾶς περιβάλω μὲ τὸ ἐπίσημον σῆμα τῶν τακτικῶν αὐτῆς μελῶν.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Μετὰ χαρᾶς ἀπεδέχθην τὴν τιμητικὴν ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου νὰ παρουσιάσω τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ, μεθ' οὗ μὲ συνδέει φιλία παλαιὰ καὶ πολλαπλῆ συνεργασία.

Ἐνθουμοῦμαι, ἀγαπητὲ συνάδελφε, τὴν πρώτην μας γνωριμίαν.

Πρὸ ὀλίγου εἶχате ἐγκαταλείψει τὰ φοιτητικὰ ἐδῶλια. Καὶ ἐνῶ εἶχате ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν δικηγορικὴν πρᾶξιν, ἥτις τόσον συμβάλλει εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ ἐννοιολογικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ δικαίου, σᾶς ἀπησχόλουν συνάμα προβλήματα ἐπιστημονικά, τὰ ὅποια συνήθως μόνον μὲ εἰδικὴν σχολικὴν προπαιδευσιν εἶνε δυνατόν νὰ κινήσουν γόνιμον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν νέων. Εἶχε τότε προσφάτως γνωσθῆ καὶ ἐδῶ ἐκ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀειμνήστου Παππούλια καὶ ἄλλων τινῶν ἡ νέα μέθοδος τῆς ἐρεῦνης τοῦ πατρίου ἡμῶν καὶ τοῦ παραδεδομένου ἡμῖν δικαίου, καὶ νέοι διηνοίγοντο ὀρίζοντες εἰς τὸ λεγόμενον ἑλληριστικὸν δίκαιον. Ἐνεθάρρυνα ὑμᾶς τότε, ἐκτιμήσας τὴν πρῶτον ἱστορικὴν σας διάθεσιν καὶ διδῶν εἰς τὸ πρόσωπόν σας τὸν μέλλοντα μελετητὴν ἑλληριστικῶν στοιχείων ἐν τῷ βυζαντινῷ δικαίῳ.

Καὶ πράγματι. Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια, καθ' ἃ ἐδημοσιεύατε μικροτέρας ἐργασίας ἱστορικὰς καὶ δογματικὰς, καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἰς φῶς ἡ μακρὰ ὑμῶν μονογραφία ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων».

Ἐν ἔτος περὶπου βραδύτερον ἐξεδίδετο περὶ τῶν Νεαρῶν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ μεταθανάτιον ἔργον τοῦ ἀφιερῶσαντος ὅλον του τὸν βίον εἰς τὸ βυζαντινὸν δίκαιον κοσμήτορος καὶ καθηγητοῦ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ *Bordeaux* Ἐρρίκου *Monnier*. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ *Monnier*, λαμπρὸν ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν κειμένων καὶ πρωτότυπον ἐν τῇ ἐκτιμῇ τῶν περὶ δίκαιον ἰδεῶν τοῦ Λέοντος, ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἔχη γραφῆ καθ' οἴανδήποτε τῶν τελευταίων ἡδη δεκαετηρίδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ἄλλ' ὁ Γεώργιος Μαριδάκης ἔλαβεν ἄλλην ἀφετηρίαν καὶ ἐβάδισε τοὺς νέους δρόμους. Καὶ πρὸς τοῦτο εἶχε διττὴν ἀποστολὴν. Ἀφ' ἑνὸς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ δίκαιον

ἐκεῖνο δογματικῶς, καὶ ἐν τούτῳ κατέληξε δι' ὀξυτάτων παρατηρήσεων εἰς ἄρμονικὰς λύσεις ἐπὶ πολλῶν ἕως τότε ἀμφιβαλλομένων σημείων. Ἐφ' ἐτέρου δι' αὐτοτελοῦς ἐρεύνης ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πηγῶν ἀπὸ τοῦ κώδικος τῆς Γόρτυνος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ μὲ τὴν ἐπικουρίαν τῶν πορισμάτων τῆς ἐμβληματολογίας κατώρθωσε νὰ ἀνεγείρῃ ἄριον οἰκοδόμημα τῆς ἐξελίξεως τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον προβάλλει, ἄνευ σημαντικῶν διακοπῶν, δίκαιον ἐλληνικῆς προελεύσεως εἴτε ὑπὸ τύπον ἐθίμου εἴτε ὡς ἀπαύγασμα ἐλληνικῶν θεωριῶν.

Ἡ ἐντύπωσις πὸν προεκάλεσε τὸ ἔργον, ἐπειδὴ δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ ἀπλοῦ προγράμματος, ὑπῆρξεν ἰσχυροτάτη. Ἄλλ' ὄχι τόσοσιν παρ' ἡμῶν, ὅπου ἡ παρακολούθησις τοιούτων ζητημάτων ἦτο ἀκόμη περιορισμένη, ὅσον εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τῶν ξένων, κατὰ τρόπον δὲ ὅλως ἰδιόρρυθμον εἰς τὴν γείτονα χώραν, ὁπόθεν ἄλλοτε ποτε ἐξεπορεύθη τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον.

Ἡ θεωρία περὶ τῆς μὴ καθαρᾶς ρωμαϊκότητος τοῦ ἰουστινιανείου Πανδέκτου ἐνισχύετο ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Μαριδάκη σοβαρῶς.

Ἐκ τούτου ἐταράχθησαν εὐαρίθμοι τινες, ἀλλ' ἐξέχοντες νομικοὶ τῆς Ἰταλίας. Κλείοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πρὸ τῶν πλέον ἀπτῶν ἀποδείξεων ἀπεφάνθησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες, πὸν δὲν χρειάζονται, ἔλεγαν, διὰ τὴν ἐθνικὴν των ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ Δικαίου δόξαν, πλανῶνται θέτοντες ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ρωμαϊκότητα τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας καὶ ὅτι εἰς τὴν πλάνην αὐτὴν παρασύρονται ἀπὸ συναισθηματικᾶς προτιμήσεις, ἐπαναλαμβάνοντες ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς διαδρομῆς τοῦ δικαίου ἰδέας τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου. Ὁ δὲ πνευματώδης ἀρχηγὸς τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἰταλικῆς χορείας κρίνων τὰ πορίσματα τοῦ Μαριδάκη εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν προῖκα, πορίσματα ἀδιάσειστα, εἶπεν, οὐχ ἦτιον, ὅτι ὁ Γεώργιος Μαριδάκης ἐποποθέτησε τὸν Δούρειον ἵππον πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ρώμης.

Καὶ ἐπειδὴ τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐπιχειρημάτων ἐπεκρότουν διαπρεπεῖς νομικοὶ ἄλλων χωρῶν, οὐδέτεροι πρὸς τὴν εὐγενῆ αὐτὴν ἐλληνοϊταλικὴν διαμάχην, ἐβάλλοντο μαζί μὲ τὸν Μαριδάκην καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι οὗτοι διαπνέονται ἀπὸ ἀντιρρωμαϊκὸν πνεῦμα.

Πολιτογραφηθὲν τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ νεαροῦ ἐπιστήμονος εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς διεθνoῦς ἐρεύνης τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν τοῦ δικαίου προβλημάτων ἀποτελεῖ κατόρθωμα, ὅπερ καὶ μόνον θὰ ἤρκει νὰ ἀσφαλίσῃ εἰς τὸν συγγραφέα ἐπίζηλον θέσει εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κοινίστραν.

Ἡ διαπραγματεύσεις ἀστικοῦ θέματος τοιαύτης ἐκτάσεως καὶ πλοκῆς ἀπὸ δογματικῆς, συνάμα δὲ ἀπὸ ἱστορικῆς ἐπόψεως φέρει τὸν Γεώργιον Μαριδάκην πρὸς τὸ διεθνὲς ἰδιωτικὸν δίκαιον. Ἡ μετάβασις εἶνε φυσικὴ. Διότι καὶ ἡ ἱστορία τοῦ

δικαίου καὶ τὸ διεθνὲς ἰδιωτικὸν δίκαιον δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο, εἰμὴ παραβολὴ καὶ συγκριτικὴ ἐκτίμησις, ἐκείνη μὲν κατὰ γραμμὴν κάθετον ἐνὸς δικαίου, τοῦτο δὲ κατὰ γραμμὴν ὀριζοντίαν πλειόνων συγχρόνως ἰσχυόντων δικαίων.

Ἦδη προτοῦ ἐκδόσῃ τὴν περὶ τῶν Νεαρῶν ἐργασίαν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθὲν τμῆμα τῆς μεταφράσεως *Regelsberger* συνοπτικὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος καὶ νομολογουμένου διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, διὰ τὰ ἐπακολουθήσουσαν ἔπειτα διαδεχόμεναι ἀλλήλας μονογραφίαι, ὅπως τὸ Διαζύγιον κατὰ τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον, Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τοῦ διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, Ἡ ἀντίφασις ἀλλοδαπῶν ἀποφάσεων εἰς ἀποδεδειγμένα πράγματα, Τὸ διαζύγιον τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ ὅλως ἰδιαίτερος μνημονευτέα μελέτη, ἡ ἀριθμοῦσα εἰς βραχύτατον χρόνον δύο ἐκδόσεις, *Περὶ ἐκτελέσεως ἀλλοδαπῶν ἀποφάσεων*, μελέτη πρωτότυπος καὶ ὡς σύνθεσις καὶ ὡς πηγὴ θεικῶν λύσεων.

Καὶ ἡ μὲν μονογραφικὴ αὕτη ἔρευνα εὔρεν ἰσχυρὰν ἀπήχησιν εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ εἰς τὴν νομολογίαν, ἥτις ἐπὶ πλειόνων ζητημάτων ἤλλαξε στάσιν ἀκολουθήσασα τὰς λύσεις, ὡς ὑμεῖς ἐδώσατε.

Ὅταν δὲ ἡ Νομικὴ Σχολὴ σᾶς ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀνεδείχθητε ἀντάξιος διάδοχος τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ κλάδου ἐν Ἑλλάδι, τοῦ ὑπερόχου καὶ προσφιλοῦς διδασκάλου μας κυρίου Γεωργίου Στρέϊτ.

Τὸ διδασκτικόν σας τάλαντον κρατεῖ δεσμίαν τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, ἡ δὲ πολὺπλευρος ἀνάλυσις καὶ ἡ ἐντατικὴ διδασκαλία προκαλεῖ τὴν ἰδιαίτεραν ἀγάπην τῶν διδασκομένων πρὸς τὸ διεθνὲς ἰδιωτικὸν δίκαιον καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν στοργικὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ ἐκ μέρους νεαρῶν ἐπιστημόνων.

Ἄλλ' ἡ κορωνὴς ἔρχεται νὰ ἐπιστέψῃ τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον ὑμῶν ὡς διεθνολόγου, ὅταν εἰργάσθητε ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος. Σᾶς ἔτυχε τότε τὸ θεωρητικώτερον τμῆμα τοῦ Σχεδίου, τὸ λεγόμενον Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου, εἰς ὃ περιελήφθησαν καὶ οἱ κανόνες τοῦ διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου. Τῶν κανόνων τούτων ἡ οὐχὶ ἀβασάνιστος διατύπωσις, προϊὼν πολλοῦ μόχθου, ἔφερεν εἰς φῶς Σχέδιον ἐκτιμηθὲν ὅλως ἰδιαίτερος εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὅπου ἐγνώσθη ἐκ μεταφράσεων εἰς τέσσαρας γλώσσας, δημοσιευμένων εἰς ξένα περιοδικά.

Ἄλλ' ἀνυπομονοῦμεν νὰ σᾶς ἀκούσωμεν, ἀγαπητέ συνάδελφε, καὶ δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ συνεχίσω μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἔργων σας.

Εἶσθε ὁ πρῶτος προστάτης τῶν ἐξωγάμων τέκνων μὲ τὸ προσχέδιον νόμου, ὅπερ εἶχате φιλοτεχνήσει πού ἔπειτα μὲ μικρὰς, μᾶλλον ἀτυχεῖς, παραλλαγὰς κατέστη νόμος καὶ οὕτως ἐφθάσαμεν νὰ ἐφοδιασθῶμεν καὶ ἡμεῖς μὲ δίκαιον μερίσσης σημασίας, ὅπερ ἐγνώριζον ἤδη οἱ νομικοὶ τοῦ Καποδίστρια, ἀλλ' ὕστερον ἐμαράνθη ἀπὸ τὴν ἀποξηραντικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

Ἐπειτα, καὶ ἔπειτα στρέφεσθε πρὸς τὸ διαζύγιον, θεσμόν οὐχὶ μικροτέρας κοινωνικῆς σπουδαιότητος.

Ὅταν πρὸ μιᾶς γενεᾶς ἐξεδόθη ὁ νόμος περὶ Διαζυγίου, εἶχε δημιουργηθῆ πολλοχῶς ἡ ἀπατηλὴ ἐντύπωσις ὅτι εὐκολύνει τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἐνῶ πράγματι εἰσάγει μείζονα καθαρότητα εἰς τὴν ἔγγαμον σχέσιν καὶ τείνει ὄχι εἰς χαλάρωσιν, ἀλλ' εἰς στερέωσιν τῆς οἰκογενείας.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπεξεργάσθητε τὸν νόμον εἰς ἐξαντλητικὴν μονογραφίαν, ἣτις, ἀριθμοῦσα καὶ αὐτὴ δύο ἐκδόσεις, τόσον συνέβαλε καὶ συμβάλλει εἰς τὴν καθοδήγησιν τῆς νομολογίας. Καὶ τὸ ἐγχείρημα ἦτο ἰδιαίτερος δυσχερὲς. Διὰ πρῶτην φορὰν ἀνελύθη ὑποδειγματικῶς ἀόριστος ἐν μέρει κανὼν, οἷος ὁ περιφημος ὀρισμὸς τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου.

Ἡ ἀνάλυσις καὶ ἡ κατανόησις τοιούτων ἐκουσίων χασματωδῶν ὀρισμῶν, ἣτις ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἐννοιολογικὴν παράδοσιν ἐθεωρεῖτο ἀναξία λόγου, προσέλαβεν εἰς τὴν νεωτέραν τεχνικὴν, τερασίαν κοινωνικὴν σημασίαν καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ χωρὶς ἀκμαίαν θεωρίαν καὶ πρὸ παντὸς χωρὶς ἀνάλογον μέθοδον.

Εἰς τὸν εὐστοχὸν χειρισμὸν τῆς μεθόδου ταύτης ἠυκολύνθητε ἀπὸ ἱστορικὸν καὶ συγκριτικὸν ἐξοπλισμὸν, ὅστις θᾶπτον ἢ βράδιον θᾶπτε τὸν ἐρμηνευτὴν τῶν κειμένων ἀντιμέτωπον πρὸς τὸ μέγα πρόβλημα τί εἶνε τὸ δίκαιον καὶ τί εἶνε τὸ ἄδικον.

Οἱ Ῥωμαῖοι χάρις εἰς τὴν ἀτομιστικὴν τῶν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἐννόμου τάξεως ἠδύνατο νὰ ἐξοικονομοῦνται χωρὶς τὴν θεώρησιν τοῦ βασικοῦ προβλήματος περὶ τῆς οὐσίας τοῦ δικαίου, χωρὶς τὴν *veri investigatio*, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων παρεμέριζεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀσαφείας.

Ἄλλ' ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις τῶν Ἑλλήνων μὲ πρωτοπόρον τὸν μέγαν ἰδρυτὴν τῆς Ἀκαδημίας ἔθηκε θεμέλια ἀπαρασάλευτα κατανόησεως τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς τοῦ δικαίου.

Καὶ κατὰ τὴν ἀρχομένην Βυζαντινὴν ἀναγέννησιν, τὴν ἀνακοπεῖσαν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Φράγκων, ἐπιστεύετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὅτι ὁ νομικὸς μόνον μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν ἠμπορεῖ νὰ γλυκάνῃ, ὅπως ἔλεγαν, τὴν τέχνην τῶν Ῥωμαίων.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ σεῖς ἐκεῖ εὐρήκατε ὁδηγοὺς καὶ ἐκεῖθεν ἠντλήσατε τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὸ ἔργον σας βοηθήματα, ὧν τόσα μαρτύρια πρόκεινται ἰδίως εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν φιλοσοφημένην ἀνάλυσιν νόμου τοιαύτης κοινωνικῆς ὁλκῆς, οἷος ὁ νόμος περὶ διαζυγίου.

Καὶ ἐπειδὴ κανὲν φιλοσοφικὸν σύστημα δὲν εἶνε ξένον πρὸς τὸ ὅλον περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐβίωσεν ὁ δημιουργὸς του, ἀπέβητε ἀσυναισθήτως ἐραστῆς τοῦ ἀττικοῦ δικαίου, τοῦ κοινωνικωτέρου ρυθμοῦ ἐξ ὅλων τῶν ἀρχαίων δικαίων.

Καὶ ἡ οἰκείωσις αὐτῆ σᾶς ὠδήγησε νὰ ἀποκαλύψετε μέσα εἰς τὸ ὑπὸ τῶν ρητόρων παραδεδομένον δίκαιον καὶ κάτω ποῦ κανεῖς δὲν ἐγνώριζεν, αὐτὴν ταύτην τὴν ἔννοιαν τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, τὴν ὁποίαν ὁ Ἴσοκράτης, ὅπως διεγνώσατε μὲ βλέμμα δξυνθὲν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἐμπειρίαν, προῦποθέτει εἰς τὸν Αἰγυπτιακὸν του λόγον, ὡς ἔννοιαν γνωστὴν ἤδη καὶ οἰκείαν εἰς τὰ δίκαια τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν.

Τοιαύτη εἶνε εἰς ἀδράς γραμμὰς ἢ συμβολὴ τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς ἣν διακονεῖ.

Ἐξ ἧς ἡ Ἀκαδημία ἐξετίμησεν ἐν τῷ προσώπῳ σας, ἀγαπητὲ συνάδελφε, καὶ κάτω ἄλλο, οὐχὶ ἄσχετον: Τὸν εὐθὺν χαρακτῆρα, ἠῆθος ὑψηλόν, οὐχ ἦττον δὲ παρρησίαν, χρήσιμον βεβαίως εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο τῆς ἡρέμου, ἀλλ' ἐλευθέρως σκέψεως.

Αἱ ιδιότητες αὐταὶ ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ἐκτρέφονται ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ βλαστάνουν ἀνετώτερον εἰς πρόσφορον φυσικὸν καὶ οἰκογενειακὸν περιβάλλον.

Ἐγεννήθητε καὶ ἐπεράσατε τὰ παιδικὰ σας χρόνια εἰς τὴν Σίφρον, τὸ γοητευτικὸ νησὶ τοῦ Αἰγαίου, ποῦ ἀναδίδει τὸ ἄρωμα ἀνωτέρας πνευματικότητος μὲ τοὺς ἐργάτας τῆς ἐπιστήμης καὶ τοὺς κήρυκας τῆς ἀληθείας ποῦ ἐγέννησε, μὲ τοὺς μεγαλοπνεύστους καὶ γλυκντάτους ποιητάς. Ὁ πατέρας σας, σᾶν θεράπων τῆς θείας τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ ποῦ ἦτο, σᾶς ἐνεστάλαξε βαθὺν κοινωνικὸν αἴσθημα, καὶ μητροθεν ἠτύχησατε νὰ ἔχετε ἐνώπιόν σας πρότυπα ἀρετῆς καὶ πολλαπλῶν ἐμπνεύσεων.

Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν σᾶς ἀπευθύνω ἐγκάρδιον χαιρετισμόν, εὐχόμενος, ὅπως ἡ συνεργασία σας ἀποβῇ γόνιμος εἰς προαγωγὴν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος.